

“Llegiríem més si la lectura fos prohibida”

Carme Riera presenta ‘Temps d’innocència’ (Edicions 62 / Alfaguara), en el qual explica la seva infantesa a Mallorca. Situat entre el 1948 i el 1958 –la primera dècada de vida de l’escriptora–, el llibre reconstrueix les relacions amb la família, els amics i els paisatges illencs i reivindica el poder transformador de la lectura

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

El títol del nou llibre de Carme Riera, *Temps d’innocència*, remet a la primera aproximació a la literatura del jo per part de l’autora, *Temps d’una espera* (Columna). Nascuda a Mallorca l’any 1948, Riera va donar a conèixer, coincidint amb el seu cinquantè aniversari, un dietari on reflexionava a partir del segon embaràs. El desllorigador de *Temps d’innocència* també és una vida que comença, la de la primera néta, la Marina. En aquest cas, a diferència del llibre precedent, l’escriptora ha optat per repassar alguns dels records més importants viscuts fins als deu anys. “Ara que ja de tanta cosa torno, com escriu Clementina Arderiu en un vers senzill i esplèndid, he pensat que era bon moment per mirar cap enfora i cap dins amb els ulls de la memòria i anar trenant records”, explica al pròleg abans de fer referència al doble sentit de recordar: etimològicament vol dir “tornar a passar pel cor” –perquè “els antics creien que la memòria habitava en el cor i a la vegada el cor, en un sen-

tit més ample, era el centre de les facultats intel·lectuals no sols dels afectes i les passions”–, però també “l’accepció de recobrar el sentit o, el que és el mateix, de despertar”.

Estructurat en una setantena de capítols breus, el contingut de *Temps d’innocència* té la doble funció de reconstruir un món i tornar-li el sentit original. Riera es posa en la pell de la neta que va ser durant la dècada dels 50 i refà els seus desitjos, reptes i pors sense jutjar-los des de l’experiència adulta. “Si volia explicar a la meva néta un univers que no coneixerà, per força havia de ser sincera –diu l’escriptora–. En algunes coses del llibre, algú de l’època potser dirà que el que explico no era exactament així, però les sensacions que jo vivia eren aquestes”. A l’hora d’enfrontar-se amb “el calidoscopi del passat”, els records s’han anat encadenant com els parells de cires, i el resultat és un llibre que, tot i la disposició fragmentària, conserva una gran unitat, encara que l’escriptora no hagi optat per endreçar els records cronològicament: al cap i a la fi, ens trobem amb un exerci-

TEMPS D’INNOCÈNCIA
CARMERIERA
EDICIONS 62/
ALFAGUARA
244/380 PÀG./20€

ci memorialístic explicat per una única narradora i ambientat en bona part a les dues propietats familiars, la casa de Palma i la casa de vacances, Sa Marineta, a tres quilòmetres del poble de Deià.

“Hem inventat la literatura per parlar d’allò que hem perdut –assegura Riera–. Al’hora de rememorar el passat no ho pots fer com si fos una meravella. Els ulls de la meva néta em donen futur, però sóc conscient que em queden menys anys per viure que els viscuts”.

Una illa diferent de la d’ara

El paradís perdut de *Temps d’innocència* és l’illa de Mallorca, que arrenca amb la constatació sensorial, “un vast paisatge d’olors i de sons que ja han marxat per sempre”, lligats a una llengua riquíssima i d’una ductilitat que Riera ha sabut recuperar. “Suposo que penso en mallorquí, per això la llengua dels meus records és aquesta”, admet. Dues de les pautes a l’hora de començar a escriure li van venir de la germana del seu pare, la tia Celestina, i les *Rondalles mallorquines*, recollides per

a

llegim

44-45

● Entrevista a Sílvia Soler, guanyadora de l’últim premi Ramon Llull
● ‘El problema de Spinoza’, d’Irvin D. Yalom

46-47

● Acantilado torna a posar d’actualitat Danilo Kis ● El Gall Editor publica ‘Humus’, de Raul Brandão

mossèn Antoni Maria Alcover –sota el pseudònim de Jordi des Racó– a partir del 1880. “La parla que jo sentia quan era petita era semblant a la de les rondalles: el que va fer mossèn Alcover va ser un exercici de recuperació de la llengua i de demostrar que el mallorquí està molt lligat a la terra –explica Riera–. Per a mi, el gran escriptor de Mallorca no és Llorenç Villalonga, sinó Miquel Àngel Riera, que fa servir les paraules plenes de matisos de la nostra realitat rural”. Al llibre, l'autora reivindica *L'endemà de mai*, “la gran novel·la de Miquel Àngel Riera”, al mateix temps que recorda algunes anècdotes vinculades a Llorenç Villalonga. Per començar, hi explica que a l'habitació on Carme Riera dormiria a partir del 1948, l'autor de *Bearn* va escriure-hi *Madame Dillon* l'any 1937. També hi recorda que, en un primer moment, una de les seves novel·les més conegudes, *Bearn o la sala de nines*, havia de ser publicada amb el castellanisme *monyques* al títol, però “la titora de [Joan] Sales” va ser implacable. Finalment, explica que per escriure Villalonga es posava perruca, i no oblida aquella vegada que Camilo José Cela i Baltasar Porcel van coincidir a la casa de l'autor de *Bearn*, en què Cela va assegurar que durant un viatge a Venècia li va tocar menjar carn d'hipopòtam. Quan la senyora Villalonga li pregunta pel gust que deu fer la carn d'aquest animal, el que acabaria sent premi Nobel de literatura li

diu: “*Todos los que la hemos probado coincidimos. La carne de hipopótamo sabe a monja*”.

A la Mallorca de Carme Riera, Georges Sand es converteix en “na Sant”: “sa berganta, tenia un fulano, malalt d'un mal mal, en Xupi, li deien, de lo magre que estava, Xupi, tot xuclat”, es pot llegir en un dels capítols. En un altre es comenta la promiscuïtat d'Albert Camus a partir dels comentaris de la Juanita, la planxadora de la casa, a la mare de l'escriptora: “Sense aquesta història no hauria pogut inventar la trama de *La meitat de l'ànima*”, reconeix l'autora, que en altres passatges del llibre revela d'on surt l'arrel argumental d'alguna altra novel·la: el neguit per esbrinar les implicacions de ser xueta, per exemple, acabaria desembocant, anys després, a *Dins el darrer blau* (Destino, 1994).

Aprende a superar les pors

La Mallorca explorada al llibre té dos escenaris principals: Palma i Deià. La casa familiar de ciutat es divideix en tres pisos, comunicats per escales interiors. A dalt de tot hi viu el senyor-avi Pau. A la planta noble s'hi està la senyora-àvia Caterina, acompanyada de la filla i la néta. Al pis de baix hi viuen els pares de la Carme, Eusebi Riera i Carmen Guiler. “Totes les famílies són particulars. Agraïxo el fet d'haver tingut una família una mica estranya, perquè això em va donar peu a estimular la imaginació”, explica Riera. Un

RIERA HA PUBLICAT NOVEL·LES COM ‘DINS EL DARRER BLAU’ I ‘LA MEITAT DE L’ÀNIMA’.
RUTH MARIGOT

dels capítols més significatius de *Temps d'innocència* és aquell en què l'escriptora evoca el moment en què va aprendre a llegir. No va ser fins als set anys –les companyes de l'escola de monges trinitàries on anava n'aprenien als sis o als cinc–: “Aquest retard podia fer pensar a la família que no era gaire espavilada, i a l'escola encara més –recorda Riera–. Sort en vaig tenir, que a casa de seguida se'n preocupessin. El pare em va llegir *Sonatina*, de Rubén Darío, i aquest va ser el primer moment que la literatura em va fascinar”. Abans d'això, l'avia Caterina li havia llegit poemes de mossèn Alcover, de Miquel Costa i Llobera i de Maria Antònia Salvà, cosina seva. “De Salvà m'agrada molt com utilitza literàriament el mallorquí als seus poemes i, sobretot, la manera de copsar la Mallorca rural –diu l'escriptora–. S'ha dit que l'Escola Mallorquina sovint ens dona una visió idealitzada del camp de Mallorca, i és cert: «la pageseta que és una pintura i té la cintura com un gerricó» de la qual parla Alcover en realitat treballava de sol a sol i la seva vida no era gens fàcil. Literàriament, però, és una visió que té força”.

Descobert Darío, Riera va començar a explorar la biblioteca fa-

“PER MI, EL GRAN ESCRIPTOR DE MALLORCA NO ÉS VILLALONGA, SINÓ MIQUEL ÀNGEL RIERA”

miliar fins que va topat amb la *Sonata de estío*, de Ramón María del Valle-Inclán. “El pare me'l va prendre i em va prohibir que el continués llegint –diu l'escriptora–. No podia entendre que una cosa per la qual m'havien burxat tant els pares de cop i volta no la pogués continuar fent. Al llarg de la vida m'han preguntat moltes vegades què faria perquè la gent s'aficionés a la lectura: llegiríem més si la lectura fos prohibida. Aquesta és la impressió que tinc, i és la manera com em va funcionar a mi”.

La narradora de *Temps d'innocència* és capaç de transgredir algunes normes, però al mateix temps arrossega un sentiment de culpa que pot arribar a fer-la posar malalta. Amb el canvi de col·legi, de les Trinitàries al Sagrat Cor, la por de l'infern va guanyar presència. Abans, el lector ha descobert també la por de les tempestes, de dormir sola a l'habitació de la casa de Deià –on havien entrat a robar quatre vegades– i fins i tot dels miralls: la jove Carme Riera té por que un bon dia al reflex que li retorni el mirall li hagi crescut un bigoti, igual que el que portava el seu pare: “Quan ets petit, tens moltes pors. Sortir de l'úter matern ha de ser un trauma que tenim oblidat, però existeix. Fins que naixem, ens trobem en un lloc agradable, marítim, encobert i perfecte. De sobte en surts i et toca buscar-te la vida. A la por de dormir sola a Sa Marineta també s'hi sumava la por de l'infern que ens explicaven a l'escola. Imaginar-te per sempre més lligada als dimonis, que mai més no et deixarien de perseguir, era terrible. Si hagués viscut tot això amb ulls d'adult, segurament me n'hauria rigut”. ♦♦

ELS AUTORS ENCARA FAN MEMÒRIA

La pentalogia de Thomas Bernhard, per fi a l'abast

Acaben d'arribar a les llibreries els tres últims volums del cicle autobiogràfic de Thomas Bernhard. Traduïts per Clara Formosa, *L'alè*, *El fred* i *Un nen –tots tres a El Gall Editor–* omplen un buit important en la traducció literària en català. Els dos primers volums, *L'origen* i *El soterrani*, també van ser traduïts per Formosa, però van ser publicats a Edicions del Salobre.

J.R. Ackerley biografia el pare, la gossa i la germana

A més d'escriure una de les biografies més insòlites de la història de la literatura, dedicada a la seva gossa Tulip, J.R. Ackerley també va dedicar un llibre a resseguir la relació amb el seu pare. *Sexto Piso* dona a conèixer ara *Mi hermana y yo*, llibre pòstum construït a partir del dietari del periodista on parla de la seva germana Nancy.

Un text breu i fulgurant de Joseph Brodsky

En una cambra i mitja, traduït per Anna Torcal i Salvador Company, és el magnífic text autobiogràfic amb què Joseph Brodsky –premi Nobel de literatura 1977– recupera les penúries dels anys d'infantesa i joveventut, viscuts a Leningrad. Expulsat de l'URSS el 1972, compaginaria la poesia i l'assaig fins a la seva mort, l'any 1996.

Wiesenthal fa memòria del seu passat musical

Siguiendo mi camino (Acantilado) és el nou capítol de memòries de Mauricio Wiesenthal, que l'any 2004 va començar a publicar l'ambiciosa trilogia europea, formada per *Libro de Réquiems*, *El esnobismo de las golondrinas* i *Luz de Vísperas*. En aquest volum de records la música hi té un paper fonamental.

